

Art. 3:310 BW

Actuele verfijning van verjaring in het civiele recht

Onlangs besliste de Hoge Raad dat de vijfjarige verjaringstermijn van art. 3:310 BW pas gaat lopen op het moment dat de benadeelde daadwerkelijk bekend is met de schade en de aansprakelijke persoon.¹ Uit een analyse van de verschillende onderdelen van art. 3:310 BW blijkt dat de Hoge Raad nauwelijks van de wettelijke termijnen wil afwijken. Ook het wetsvoorstel voor vergoeding van personenschade, dat niet helemaal strookt met de recente jurisprudentie, wordt tegen het licht gehouden.

mr. M.F.H. Broekman
advocaat te Rotterdam

De algemene regeling omtrent de verjaring van een vordering tot vergoeding van schade, zowel uit onrechtmatige daad als uit toerekenbare tekortkoming, of tot betaling van een bedongen boete is neergelegd in art. 3:310 BW. Het verjaringsstelsel bestaat uit twee onderdelen, namelijk (1) de relatieve verjaringstermijn waardoor de rechtsvordering verjaart door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade of de opeisbaarheid van de boete als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden, en (2) de absolute verjaringstermijn waardoor de rechtsvordering in ieder geval verjaart door verloop van twintig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt of de boete opeisbaar is geworden.² Voor het geval dat de schade een gevolg is van verontreiniging van lucht, water of bodem dan wel de verwezenlijking van een gevaar als bedoeld in art. 6:175 BW, geeft het tweede lid van art. 3:310 BW een afwijkende absolute verjaringstermijn van dertig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt. Ingevolge het vierde lid van art. 3:310 BW verjaart een rechtsvordering tot vergoeding van schade jegens de schuldlige aan een zedenmisdrijf dat is gepleegd ten aanzien van een minderjarige, niet zolang het recht tot strafvordering niet door verjaring is vervallen.³

Verjaringstermijn van vijf jaar

Omdat het aanvangsmoment van de vijfjarige verjaringstermijn afhankelijk is van omstandigheden die de benadeelde persoonlijk betreffen, namelijk bekendheid met de schade en met de daarvoor aansprakelijke persoon, wordt deze verjaringstermijn ook wel de (subjectieve of) relatieve verjaringstermijn genoemd.

Een voorwaarde voor de aanvang van de relatieve verjaringstermijn is dat de benadeelde bekend moet zijn met de schade. Niet van

belang is of de benadeelde op dat moment reeds met het bestaan van de verbintenis bekend was. Evenmin is van belang of de omvang van de schade reeds is komen vast te staan. De benadeelde wordt bekend (geacht te zijn) met de schade op het moment dat hij bevoegd is om onmiddellijk naleving van de verbintenis te eisen.⁴ In het geval van toerekenbare tekortkoming of onrechtmatige daad valt dit moment ingevolge art. 6:83 sub b BW samen met het moment waarop de vordering opeisbaar is. De tweede voorwaarde voor de aanvang van de relatieve verjaringstermijn is dat de benadeelde bekend moet zijn met de aansprakelijke persoon. Het is mogelijk dat de benadeelde op het ogenblik dat de schade is geleden, de daarvoor aansprakelijke persoon niet kent. De relatieve verjaringstermijn vangt dan (nog) niet aan.

Met name bij het bepalen wanneer bekendheid met de aansprakelijke persoon is ontstaan, speelt de vraag of het bekendheidscriterium objectief of subjectief uitgelegd moet worden. In het eerste geval (objectief) zou de verjaringstermijn gaan lopen op het moment dat de benadeelde zowel met de schade als de aansprakelijke persoon bekend is of redelijkerwijs had moeten zijn, terwijl in het tweede geval (subjectief) de verjaringstermijn eerst zou gaan lopen op het moment dat de benadeelde daadwerkelijk bekend is met de schade en de aansprakelijke persoon. In de literatuur en jurisprudentie bestond geen consensus over het antwoord op deze vraag. Op 6 april 2001 heeft de Hoge Raad uitgemaakt dat het bekendheidscriterium van de relatieve verjaringstermijn van art. 3:310 BW subjectief dient te worden opgevat.⁵ Uit de bewoordingen van het arrest volgt dat dit voor zowel zaakschade als personenschade geldt.

In rechtsoverweging 3.4.2 overweegt de



Nieuw Venneep, 19 juli 2001. In de wijk Getse Woud worden uit het sterk vervuilde water metaalslakken afgegraven. Als veiligheidsmaatregel mag niemand op het werkterrein komen en moet men in de voertuigen, voorzien van filters, blijven.

Hoge Raad dat degene die zich op de relatieve verjaringstermijn beroept, moet stellen en zo nodig bewijzen dat de benadeelde eerder dan vijf jaren voor het verrichten van de stuitingshandeling dan wel het instellen van de rechtsvordering daadwerkelijk bekend was met de

schade en de daarvoor aansprakelijke persoon.⁶ Het lijkt voor de schuldenaar evenwel vrijwel onmogelijk dit te bewijzen. De Hoge Raad heeft dit ingezien en aangegeven dat dit uitgangspunt niet wegneemt dat de rechter de subjectieve bekendheid zal kunnen afleiden uit

Uitzondering: seksueel misbruik

Iemand heeft wegens seksueel misbruik de vordering tot schadevergoeding op de dader niet tijdig kunnen instellen omdat zij door dit misbruik in een dusdanige psychische situatie was geraakt dat zij niet eerder tot het instellen van deze vordering in staat was.* In een dergelijk geval is een beroep van de schuldenaar op de eerdere aanvang van de relatieve verjaringstermijn, die tot gevolg zou hebben dat de rechtsvordering is verjaard, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar.

Er kan dan ook van worden uitgegaan dat de relatieve verjaringstermijn eerst zijn aanvang neemt op het moment dat het geldend maken van de vordering niet meer door aan de schuldenaar te wijten omstandigheden wordt verhinderd. In de beschreven casus was dat het moment waarop de benadeelde in staat was gebleken over het misbruik te praten en daarvan aangifte heeft gedaan.

* HR 23 oktober 1998, *NJ* 2000, 15.

bepaalde ten processe gebleken feiten en omstandigheden. De rechter zal in een zodanig geval tot de slotsom kunnen komen dat op grond van die feiten en omstandigheden voorschijns (behoudens tegenbewijs) moet worden aangenomen dat de benadeelde op het aangegeven moment daadwerkelijk bekend was met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon. Vervolgens is het aan de benadeelde om tegenbewijs te leveren.

De verjaringstermijnen zijn door de wetgever vastgesteld na een afweging van het algemene belang van rechtszekerheid en de individuele gerechtigheid. Verjaring beschermt de schuldenaar tegen verouderde aanspraken en dient het algemeen belang door rechtszekerheid te creëren, doordat zij de periode beperkt waarin de benadeelde een rechtsvordering heeft en derhalve zijn recht geldend kan maken. Daarom wil de Hoge Raad slechts in gevallen waarin de benadeelde niet eerder in staat was om de rechtsvordering in te stellen, en deze omstandigheid aan de schuldenaar is toe te rekenen, een uitzondering toestaan op het moment van aanvang van de relatieve verjaringstermijn.⁷ Het betreft dan gevallen waarin de vordering zou zijn verjaard terwijl de benadeelde deze nog niet geldend heeft *kunnen* maken, en dit aan de schuldenaar is toe te rekenen (zie kader 'Uitzondering: seksueel misbruik'). De relatieve verjaringstermijn begint met andere woorden pas op het moment dat het geldend maken van de vordering niet meer door aan de schuldenaar te wijten omstandigheden wordt verhinderd.

Verjaringstermijn van twintig of dertig jaar

De twintigjarige verjaringstermijn vangt in ieder geval aan op het moment van de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt.

Hoge uitzondering: asbest

Het zeer uitzonderlijke geval waarin de Hoge Raad een uitzondering op de absolute verjaringstermijn toestond, betreft de vordering van een werknemer tot vergoeding van de schade die hij had geleden als gevolg van tijdens zijn werkzaamheden ingeademde asbestkristallen, waarvoor zijn werkgever aansprakelijk was. Omdat het hier schade als gevolg van het werken met een gevaarlijke stof betreft, is de dertigjarige verjaringstermijn van toepassing. De schade openbaarde zich in deze gevallen echter eerst meer dan dertig jaar na de schadeveroorzakende gebeurtenis, zodat de vordering van de werknemer zou zijn verjaard. De Hoge Raad overweegt dat alle omstandigheden van het geval moeten worden meegewogen bij de beoordeling of de absolute verjaringstermijn buiten toepassing gesteld moet worden op grond van de redelijkheid en billijkheid, en geeft enkele gezichtspunten die bij deze beoordeling moeten worden meegewogen:

- (a) of het gaat om vergoeding van vermogensschade dan wel van nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, en – mede in verband daarmee – of de gevorderde schadevergoeding ten goede komt aan het slachtoffer zelf, diens nabestaanden dan wel een derde;
 - (b) in hoeverre voor het slachtoffer respectievelijk zijn nabestaanden ter zake van de schade een aanspraak op een uitkering uit andere hoofde bestaat;
 - (c) de mate waarin de gebeurtenis de aangesprokene kan worden verweten;
 - (d) in hoeverre de aangesprokene reeds voor het verstrijken van de verjaringstermijn rekening heeft gehouden of had behoren te houden met de mogelijkheid dat hij voor de schade aansprakelijk zou zijn;
 - (e) of de aangesprokene naar redelijkheid nog de mogelijkheid heeft zich tegen de vordering te verweren;
 - (f) of de aansprakelijkheid (nog) door verzekering is gedekt;
 - (g) of na het aan het licht komen van de schade binnen redelijke termijn een aansprakelijkstelling heeft plaatsgevonden en een vordering tot schadevergoeding is ingesteld.
- Uit dit overzicht blijkt dat de absolute verjaringstermijn niet snel buiten toepassing zal worden gelaten.

Omdat geen nadere voorwaarden voor de aanvang van deze verjaringstermijn worden gesteld dan de objectief bepaalde schadeveroorzakende gebeurtenis, wordt deze termijn ook wel de (objectieve of) absolute verjaringstermijn genoemd.

Ingevolge art. 3:310 lid 2 BW geldt in bepaalde gevallen als absolute verjaringstermijn niet een twintigjarige, maar een dertigjarige termijn. Het betreft gevallen waarin de schade het gevolg is van verontreiniging van lucht, water of bodem dan wel – kort gezegd – van het gebruik of het onder zich hebben van gevaarlijke stoffen in de uitoefening van beroep of bedrijf. Deze termijn is bijvoorbeeld van toepassing in het geval dat een werknemer tijdens zijn werkzaamheden asbest heeft ingeademd en zijn werkgever voor de gevolgen daarvan aansprakelijk stelt.

Ten aanzien van de dertigjarige verjaringstermijn bepaalt het art. 3:310 lid 3 BW dat onder de gebeurtenis die de aanvang van de verjaringstermijn veroorzaakt, moet worden verstaan een plotseling optredend feit, een voortdurend feit of een opeenvolging van feiten met dezelfde oorzaak. In de laatste twee gevallen vangt de absolute verjaringstermijn eerst aan wanneer het voortdurende feit is opgehouden te bestaan dan wel het laatste opeenvolgende feit heeft plaatsgehad. Deze bepaling is niet van overeenkomstige toepassing op de twintigjarige verjaringstermijn.⁸ Indien de rechtsvordering niet een in art. 3:310 lid 2 BW uitdrukkelijk genoemd geval betreft, vangt de – twintigjarige – verjaringstermijn voor ieder schadeveroorzakend feit aan op het moment dat dit feit zich heeft voorgedaan.

De Hoge Raad heeft bepaald dat de absolute verjaringstermijn – in tegenstelling tot de relatieve verjaringstermijn – ook aanvangt indien de benadeelde zijn rechtsvordering niet eerder heeft kunnen instellen of stuiten omdat hij niet bekend was met het bestaan van de schade of met de aansprakelijke persoon.⁹ Hierbij heeft de Hoge Raad overwogen dat de rechtszekerheid en de mogelijkheid van onbillijkheid jegens de schuldenaar in de weg staan aan een aanvangsmoment dat afhankelijk is van omstandigheden die de benadeelde betreffen. Onlangs heeft de Hoge Raad dit uitgangspunt bevestigd en overwogen dat ‘als gebeurtenis heeft te gelden de gedraging – handelen of nalaten – van de aansprakelijke persoon, die tot schade kan leiden, ook al is het voorsnog onzeker of inderdaad schade een gevolg ervan zal zijn en al heeft de schade, indien zij zich voordoet, zich pas later gemanifesteerd’.¹⁰ Echter, onder bepaalde – zeer uitzonderlijke – omstandigheden acht de Hoge Raad toepassing van de absolute verjaringstermijn naar maatstaven van de redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar (zie kader ‘Hoge uitzondering: asbest’).¹¹

Wetsvoorstel verjaring personenschade

Voor gevallen van schade door letsel of overlijden heeft de wetgever een wetsvoorstel ingediend dat op dit moment bij de Eerste Kamer ligt.¹² Het voorstel houdt de toevoeging van een vijfde lid aan art. 3:310 BW in, inhoudende:

‘In afwijking van de leden 1 en 2 verjaart een rechtsvordering tot vergoeding van schade door letsel of overlijden slechts door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden dan wel redelijkerwijs bekend had kunnen zijn. Indien de benadeelde minderjarig was op de dag waarop de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon bekend zijn geworden, verjaart de rechtsvordering slechts door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag volgende op die waarop de benadeelde meerderjarig is geworden.’¹³

Aan de ene kant geeft dit wetsvoorstel de benadeelde *meer gelegenheid* om zijn schade op de schuldenaar te verhalen dan de jurisprudentie van de Hoge Raad biedt, doordat het de mogelijkheid van een beroep door de schulde-

Rotterdam, 1994, Spuitwerkplaats voor auto's.

Foto: Marcus Peters/HH



Was het wetsvoorstel op de zaak van het recente arrest van toepassing geweest, dan zou een nog zwaardere bewijslast op de benadeelde liggen

naar op de absolute verjaringstermijn in alle gevallen van personenschade uitsluit zonder de door de Hoge Raad genoemde voorwaarde te stellen dat een dergelijk beroep in strijd is met de redelijkheid en billijkheid. Indien het voorstel wet wordt, zal de benadeelde niet meer hoeven stellen en zo nodig bewijzen dat het in strijd met de redelijkheid en billijkheid is indien de schuldenaar zich op de objectieve verjaringstermijn beroept. Bezien moet worden of de Hoge Raad zal toestaan dat in het voordeel van de schuldenaar wordt afgeweken van deze wet en op diens verzoek de absolute verjaringstermijn op grond van de redelijkheid en billijkheid in bepaalde omstandigheden ook in geval

van personenschade moet worden toegepast. Gezien de gebleken beperkte welwillendheid van de Hoge Raad om af te wijken van de wettelijke verjaringstermijnen zal dit laatste niet vanzelfsprekend zijn.

Aan de andere kant wordt het criterium van bekendheid met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon in het wetsvoorstel op een voor de *benadeelde nadeliger wijze* neergelegd dan in de jurisprudentie van de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft immers bepaald dat het begrip bekendheid in het eerste lid van art. 3:310 BW subjectief dient te worden uitgelegd,¹⁴ terwijl het wetsvoorstel van een objectieve uitleg uitgaat. De Hoge Raad heeft

in de door hem beoordeelde zaak overwogen dat de rechtbank uit de feiten en omstandigheden van het geval voorhands, derhalve behoudens tegenbewijs, heeft mogen afleiden dat er sprake was van subjectieve bekendheid. De benadeelde wordt vervolgens in de gelegenheid gesteld hiertegen tegenbewijs te leveren. Nu het hier een persoonlijke omstandigheid betreft, zal het niet eenvoudig zijn om dit bewijs te leveren. Was het wetsvoorstel op deze zaak van toepassing geweest, dan zou een nog zwaardere bewijslast op de benadeelde liggen. De beslissing van de rechtbank was dan immers geweest dat de benadeelde bekend was of onder de omstandigheden van dit geval redelijkerwijs bekend had moeten zijn met de aansprakelijke persoon. Indien het bekendheidscriterium op een dergelijke objectieve wijze wordt uitgelegd, zal de benadeelde slechts tegenbewijs tegen het oordeel van de rechtbank kunnen leveren door zowel te bewijzen dat hij daadwerkelijk niet

bekend was met de schade dan wel de aansprakelijke persoon, als te bewijzen dat een normaal persoon onder de omstandigheden die zich in dit geval hebben voorgedaan hiermee niet bekend zou zijn geweest en de benadeelde derhalve niet redelijkerwijs hiermee bekend had moeten zijn.

Het arrest van de Hoge Raad dateert van na het moment waarop het wetsvoorstel aan de Eerste Kamer is voorgelegd. Aangezien het voorstel nog niet als wet in werking is getreden, is het nog mogelijk – en wenselijk – dat door de wetgever met betrekking tot dit punt alsnog aansluiting bij deze jurisprudentie wordt gezocht.

Op grond van het huidige vierde lid van art. 3:310 BW verjaart de civiele rechtsvordering tot vergoeding van schade tegen de dader van een zedenmisdrijf jegens een minderjarige niet eerder dan dat het recht tot strafvervolgning verval¹⁵. Hierbij is niet van belang of de dader voor dit feit strafrechtelijk is veroordeeld.¹⁶ Voor toepassing van deze afwijkende verjaringstermijn is het voldoende dat de civiele rechter van oordeel is dat de aannemelijk gemaakte feiten leiden tot een misdrijf zoals in lid 4 genoemd. In beginsel zijn de absolute verjaringstermijn van twintig jaren en de relatieve van vijf jaren op de in het vierde lid bedoelde situaties van toepassing. Slechts in het geval dat de civiele vordering reeds zou zijn verjaard ingevolge het eerste lid van art. 3:310 BW, terwijl het recht tot strafvordering nog niet is verval¹⁷, geeft lid 4 extra bescherming aan de slachtoffers van zedendelicten tijdens hun minderjarigheid.

Het wetsvoorstel behelst geen voor het slachtoffer nadelige afwijking van de in het vierde lid van art. 3:310 BW genoemde verjaringstermijn. Een vordering tot vergoeding van letselschade als gevolg van een in lid 4 bedoeld misdrijf verjaart derhalve op grond van het voorgestelde lid 5 niet eerder dan na het moment waarop de verjaring ingevolge lid 4 zou hebben plaatsgevonden. Met de laatste volzin van het wetsvoorstel wordt aan minderjarigen bovendien niet alleen in gevallen van schade als gevolg van een zedenmisdrijf bescherming tegen verjaring van de civiele rechtsvordering geboden, maar in alle gevallen van letselschade.

Ingevolge het gelijk met het hiervoor geciteerde artikellid voorgestelde art. 119b Ow NBW zal het wetsvoorstel geen onmiddellijke werking krijgen. Derhalve zal het slechts gelden voor schade die is veroorzaakt na het moment waarop het wetsvoorstel in werking zal treden.

Stuiting

Verjaring van een vordering kan worden voorkomen door het verrichten van een stuitingshandeling voordat de verjaring is voltooid. Stuiting van de verjaring van een rechtsvordering door een ander middel dan het instellen van een eis die door toewijzing wordt gevolgd, heeft tot gevolg dat een nieuwe verjaringstermijn van maximaal vijf jaren begint te lopen (art. 3:319 BW). Indien de verjaring is gestuit, zal een beroep van de schuldenaar op de inmiddels verlopen verjaringstermijn dan ook niet succesvol zijn.

Stuiting kan in verschillende vormen geschieden. Art. 3:316 BW bepaalt dat de verjaring van een rechtsvordering wordt gestuit door het instellen van een eis, alsmede door iedere andere daad van rechtsvervolgning van de zijde van de gerechtigde, die in de vereiste vorm geschiedt. Het instellen van een eis ter stuiting van de verjaring van een rechtsvordering kan onder meer geschieden door middel van een dagvaarding, een conclusie van eis in reconventie, vermeerdering van eis of het indienen van de vordering ter verificatie bij faillissement. Indien de benadeelde zijn eis in de loop van het geding vermeerdert, zal bij de vraag of de aldus ingestelde vordering is verjaard moeten worden beoordeeld of zij al dan niet dient te worden aangemerkt als een nieuwe rechtsvordering.¹⁸ Hiervan is geen sprake indien de bij wege van eisvermeerdering ingestelde vordering berust op dezelfde juridische en feitelijke grondslag als de vordering waarmee het geding is ingeleid. Indien er geen sprake is van een nieuwe rechtsvordering, dient bij de beoordeling van de vraag of de vordering is verjaard, te worden uitgegaan van het tijdstip van de inleidende dag-

vaarding. Anders geldt het moment van eisvermeerdering.

In bepaalde omstandigheden kan de stuitingshandeling door een ander dan de gerechtigde plaatsvinden, bijvoorbeeld door degene die heeft zorggedragen voor de feitelijke afwikkeling van de afspraken uit de overeenkomst op basis waarvan de benadeelde een vordering heeft.¹⁹ Art. 3:316 lid 1 BW spreekt immers van een handeling 'van de zijde van de gerechtigde'. Ook kan de verjaring van individuele vorderingsrechten collectief worden gestuit, bijvoorbeeld door de vakbond die als contractspartij bij een CAO nakoming van deze CAO vordert.²⁰ De vorderingsrechten van de individuele werknemers worden dan door, in dit

Foto: Michiel Wijnberg/HH



Het wetsvoorstel voor vergoeding van personenschade zou moeten worden aangepast aan de recente jurisprudentie van de Hoge Raad

Den Haag, februari 1998; beveiligd met gasmasker haalt een speciaal bedrijf asbest weg



geval, de dagvaarding van hun werkgever door de vakbond gestuit.

Ingevolge art. 3:317 BW kan stuiting ook plaatsvinden door een schriftelijke aanmaning of door een schriftelijke mededeling waarin de schuldeiser zich ondubbelzinnig het recht op nakoming voorbehoudt. Dit laatste is het geval wanneer de schriftelijke mededeling een voldoende duidelijke waarschuwing bevat dat de schuldenaar, ook na het verstrijken van de verjaringstermijn, rekening ermee dient te houden dat hij de beschikking moet houden over zijn gegevens en bewijsmateriaal, opdat hij zich tegen een dan mogelijk alsnog door de schuldeiser in te stellen vordering kan verweren.²¹ Bij de beoordeling hiervan dient niet alleen de inhoud van de schriftelijke mededeling te worden meegewogen, maar ook de overige omstandigheden van het geval.²² Dergelijke andere omstandigheden zijn bijvoorbeeld het feit dat de bedoelde brief afkomstig is van een incassobureau²³ of een betwis-

ting door de schuldenaar waaruit kan worden afgeleid dat hij ervan uitging dat de benadeelde met de mededeling zich ondubbelzinnig het recht op nakoming heeft voorbehouden.²⁴

Ten slotte kan op grond van art. 3:318 BW ook erkenning van het recht ter bescherming waarvan een rechtsvordering dient, de verjaring stuiten. Het begrip erkenning dient hierbij eng te worden opgevat. Zo is de enkele omstandigheid dat de schuldenaar enkele termijnen van de afgesproken (of krachtens rechterlijke uitspraak opgelegde) bedragen heeft betaald, onvoldoende om van een erkenning van de verschuldigdheid van de andere termijnen te kunnen spreken.²⁵

Natuurlijke verbintenis

Verjaring heeft niet tot gevolg dat de verplichting tot vergoeding van de schade na de verjaringstermijn is komen te vervallen, maar dat de rechtsvordering tot nakoming van deze ver-

plichting tenietgaat. Nadat een vordering is verjaard, resteert nog slechts een natuurlijke verbintenis waarvan in rechte geen nakoming gevorderd kan worden. Hoewel een beroep op verjaring ook buiten rechte rechtsgeldig gedaan kan worden, is het om procesrechtelijke redenen noodzakelijk dit beroep in rechte te herhalen. Ingevolge art. 3:322 lid 1 BW mag de rechter de verjaring immers niet ambtshalve toepassen. De verjaring werkt derhalve niet van rechtswege en de schuldenaar zal hierop – in rechte – een beroep moeten doen.

Het staat de schuldenaar vrij om geen beroep te doen op verjaring terwijl dit wel mogelijk zou zijn. Ook kan de schuldenaar afstand doen van zijn recht om zich op verjaring te beroepen (art. 3:322 lid 2 BW). De wijze waarop afstand wordt gedaan kan ingevolge art. 3:37 lid 1 BW uitdrukkelijk of stilzwijgend zijn. De enkele erkenning door de schuldenaar van het bestaan van de schuld is echter niet voldoende om te mogen concluderen dat de schuldenaar afstand heeft gedaan van zijn recht zich op verjaring te beroepen.²⁶ Ingevolge art. 3:322 lid 3 BW kan afstand van het recht zich op verjaring te beroepen niet eerder dan na voltooiing van de verjaring geschieden.

Aanpassing wetsvoorstel

De Hoge Raad geeft weinig ruimte om van de verjaringstermijnen van art. 3:310 BW af te wijken. Het belang van de rechtszekerheid en de bescherming van de schuldenaar die deze termijnen beogen te waarborgen wordt in beginsel groter geacht dan het belang van de individuele gerechtigheid. Slechts in zeer bijzondere omstandigheden vangt de relatieve verjaringstermijn volgens de Hoge Raad op grond van de redelijkheid en billijkheid niet aan op het moment waarop de benadeelde bekend was met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon, maar eerst op het moment dat de benadeelde tevens in staat was om de vordering geldend te maken. Met betrekking tot de absolute verjaringstermijn heeft de Hoge Raad een dergelijke uitzondering op het aanvangsmoment van de verjaring niet willen maken. Wel acht de Hoge Raad onder uitzonderlijke omstandigheden toepassing van de absolute verjaringstermijn in strijd met de redelijkheid en de billijkheid.

Zoals gezegd zou het wenselijk zijn dat het wetsvoorstel omtrent de verjaring van vorderingen tot vergoeding van personenschade, dat inmiddels bij de Eerste Kamer ligt, zou worden aangepast aan de recente jurisprudentie van de Hoge Raad omtrent de subjectieve uitleg van het bekendheidscriterium bij de relatieve verjaringstermijn. Of dit daadwerkelijk geschiedt, zal nog moeten blijken.

n

Noten

- 1 HR 6 april 2001, *RvdW*2001, 37.
- 2 Waar verder in dit art. over (vergoeding van) schade wordt geschreven, dient tevens (betaling van) een bedongen boete gelezen te worden.
- 3 Het is in beginsel mogelijk de wettelijke verjaringstermijn bij de overeenkomst waaruit de vordering voortvloeit te verkorten. (Een uitzondering is bijvoorbeeld consumentenkoop, art. 7:23 lid 2 BW.) Als verjaringstermijn geldt dan de kortere, contractuele termijn. Een contractuele verlenging van de verjaringstermijn is gezien art. 3:322 lid 3 BW echter niet mogelijk. Zie art. 3:321 j° art. 3:320 BW, op grond waarvan in bepaalde omstandigheden een verlenging van de verjaringstermijn van zes maanden kan plaatsvinden. De verlenging vindt dan op grond van de wet en niet ingevolge een overeenkomst plaats.
- 4 HR 11 september 1992, *NJ* 1992, 746.
- 5 *RvdW*2001, 37.
- 6 Met gelijke bewoordingen heeft de Hoge Raad op 20 april 2001 (*RvdW*2001, 92) aangegeven dat ook het bekendheidscriterium in art. 3:311 BW (ontbinding van een overeenkomst op grond van een tekortkoming in de nakoming) subjectief dient te worden uitgelegd.
- 7 HR 4 november 1994, *NJ* 1996, 485 en HR 23 oktober 1998, *NJ* 2000, 15.
- 8 HR 25 juni 1999, *NJ* 2000, 16.
- 9 HR 3 november 1995, *NJ* 1998, 380.
- 10 HR 28 april 2000, *NJ* 2000, 430.
- 11 HR 28 april 2000, *NJ* 2000, 430 en HR 20 oktober 2000, *NJ* 2001, 268.
- 12 Kamerstukken 26 824.
- 13 Kamerstukken 26 824, Eerste Kamer, vergaderjaar 2000-2001, nr. 162.
- 14 HR 6 april 2001, *RvdW*2001, 37.
- 15 Indien de civiele vordering volgens het voor 1 januari 1994 geldende recht zou zijn verjaard, kan de benadeelde echter geen beroep op dit art. doen. In HR 8 september 2000, *NJ* 2001, 2 is bepaald dat gezien het doel van art. 3:310 lid 4 BW en zijn onmiddellijke werking aan de hand van de gelijktijdig ingevoerde nieuwe strafrechtelijke verjaringsregeling, die inhoudt dat de verjaringstermijn eerst bij meerderjarigheid van het slachtoffer aanvangt, moet worden beoordeeld of de civielrechtelijke vordering is verjaard. Dit heeft niet tot gevolg dat een eenmaal verjaard recht tot strafvordering herleeft.
- 16 C.J.J.M. Stolker, *Tekst & Commentaar*, 2001, aantekening 6 bij art. 3:310 BW.
- 17 Ingevolge art. 70 j° art. 71 Sr bedraagt de strafrechtelijke verjaringstermijn in de genoemde gevallen drie, twaalf of vijftien jaren vanaf het moment waarop het slachtoffer meerderjarig is geworden.
- 18 HR 23 mei 1997, *NJ* 1997, 531.
- 19 HR 2 maart 2001, *RvdW*2001, 64. In casu was door de verkeerde rechtspersoon gedagvaard en diende de dagvaarding desondanks als stuitingshandeling van de zijde van de gerechtigde beschouwd te worden.
- 20 HR 19 december 1997, *NJ* 1998, 403. Het betrof in dit arrest de tweejarige verjaringstermijn van art. 7A:1638ll OBW.
- 21 HR 14 februari 1997, *NJ* 1997, 224.
- 22 HR 1 december 2000, *NJ* 2001, 46.
- 23 HR 1 december 2000, *NJ* 2001, 46.
- 24 HR 23 juni 2000, *NJ* 2000, 517.
- 25 HR 10 december 1993, *NJ* 1994, 190. In dit arrest waren de bepalingen van het OBW nog van toepassing. Er kan echter van worden uitgegaan dat het arrest zijn werking onder het nieuwe recht niet heeft verloren.
- 26 HR 18 januari 1980, *NJ* 1980, 263.

Correcties & Aanvullingen

Zand in de machine

In het artikel over de 'unvollendete' herziening van het burgerlijk procesrecht (Orde-special *Advocatenblad*, 2001-15, p. 564-567) zegt raadsheer A. Hammerstein van de Hoge Raad onder meer: 'Een van de belangrijkste dingen die ik in het verleden als feitenrechter heb geleerd is dat advocaten op alle mogelijke manieren zand in de machine strooien en procedures nodeloos ingewikkeld maken om tijd te winnen.'

Hammerstein wil deze absolute uitspraak niet voor zijn rekening nemen en zou deze hebben genuanceerd als hij tijdig het concept-artikel had kunnen inzien. Door een vergissing mijnerzijds heeft hij de tekst van het artikel pas gezien toen hij terug was van vakantie.

(Lex van Almelo)

Spongs klacht

In het nieuwsbericht over het feit dat advocaat Spong zijn klacht tegen de deken introk, staat dat er verbanden zijn gelegd die mr. Guensberg betreurt en 'net' voor zijn rekening wenst te nemen; dat had 'niet' moeten zijn. Bovendien, in de zinssnede 'In een "ochtendlang gesprek" tussen deken Guensberg, zijn advocaat, Spong is onder leiding van...' had er tussen de woorden 'advocaat,' en 'Spong' het woordje 'en' moeten staan. (LH)

Fotograaf Eric de Vries

Bij het omslagfoto en bij de foto van de gerechtsdeurwaarder in actie, in het vorige nummer, 2001-16, is ten onrechte niet vermeld dat ze zijn gemaakt door fotograaf Eric de Vries. (LH)